

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

22. travnja 2021.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Uredba (EZ) br. 1346/2000 – Stečajni postupci – Članak 4. – Pravo mjerodavno za stečajni postupak – Pravo države članice na području koje je postupak otvoren – Članak 13. – Radnje štetne za sve vjerovnike – Iznimka – Pretpostavke – Radnja za koju je mjerodavno pravo države članice različite od države u kojoj je postupak otvoren – Radnja koja se ne može pobijati na temelju tog prava – Uredba (EZ) br. 593/2008 – Pravo koje se primjenjuje na ugovorne obveze – Članak 12. stavak 1. točka (b) – Opseg mjerodavnog prava – Izvršenje njime predviđenih obveza – Plaćanje koje se izvršava u svrhu ispunjenja ugovora uređenog pravom države članice različite od države u kojoj je otvoren stečajni postupak – Izvršenje treće strane – Tužba radi povrata tog plaćanja u okviru stečajnog postupka – Pravo mjerodavno za navedeno plaćanje”

U predmetu C-73/20,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka), odlukom od 23. siječnja 2020., koju je Sud zaprimio 13. veljače 2020., u postupku

ZM, u svojstvu stečajnog upravitelja društva Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH,

protiv

E. A. Frerichs,

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: J.-C. Bonichot, predsjednik vijeća, R. Silva de Lapuerta (izvjestiteljica), potpredsjednica Suda, L. Bay Larsen, C. Toader i M. Safjan, suci,

nezavisni odvjetnik: G. Hogan,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za ZM, u svojstvu stečajnog upravitelja društva Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH, J. Froehner, *Rechtsanwalt*,
- za E. A. Frerichs, J. van Zuethem, *advocaat*,

* Jezik postupka: njemački

- za portugalsku vladu, L. Inez Fernandes, P. Barros da Costa, L. Medeiros i S. Duarte Afonso, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, M. Wilderspin i H. Leupold, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 13. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1346/2000 od 29. svibnja 2000. o stečajnom postupku (SL 2000., L 160, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 3.) i članka 12. stavka 1. točke (b) Uredbe (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) (SL 2008., L 177, str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 109. i ispravci SL 2015., L 66, str. 22. i SL 2019., L 149, str. 85.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između osobe ZM, koja djeluje u svojstvu stečajnog upravitelja društva Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH, i E. A. Frerichsa o povratu plaćanja koje je u korist potonjeg izvršilo društvo Oeltrans Befrachtungsgesellschaft na temelju ugovora sklopljenog između E. A. Frerichsa i društva koje pripada grupaciji Oeltrans.

Pravni okvir

Pravo Unije

Uredba br. 1346/2000

- 3 Uredba br. 1346/2000 stavljena je izvan snage Uredbom (EU) 2015/848 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o postupku u slučaju nesolventnosti (SL 2015., L 141, str. 19. i ispravak SL 2016., L 349, str. 9.). Međutim, na datum nastanka činjenica iz glavnog postupka primjenjivala se Uredba br. 1346/2000.
- 4 U uvodnim izjavama 23. i 24. Uredbe br. 1346/2000 navedeno je:
 - „(23) Za pitanja koja pokriva, ova Uredba trebala bi propisivati jedinstvena pravila o sukobu zakona koja zamjenjuju, unutar njihovog područja primjene, nacionalna pravila međunarodnog privatnog prava. Osim ako nije drugačije određeno, mjerodavni propis je onaj države članice u kojoj se [otvara stečaj] (*lex concursus*). Ovo pravilo o sukobu zakona treba jednako važiti i za glavni postupak i za lokalne postupke; *lex concursus* uređuje sve učinke stečajnog postupka, postupovne kao i materijalne, na osobe i pravne odnose kojih se to tiče. On određuje sve uvjete za pokretanje, vođenje i okončanje stečajnog postupka.
 - (24) Automatsko priznavanje stečajnog postupka za koji redovno važi propis države u kojoj se postupak [otvara] može se kositi s pravilima prema kojima se poduzimaju pravne radnje u ostalim državama članicama. [Kako bi se zaštitila legitimna očekivanja i sigurnost pravnih radnji] u državama članicama u kojima nisu [otvoreni stečajni postupci], trebalo bi osigurati cijeli niz izuzetaka od općeg pravila.”

5 Člankom 4. te uredbe naslovljenim „Pravo koje se primjenjuje” predviđeno je sljedeće:

„1. Ako ova Uredba ne propisuje drugačije, pravo koje važi za stečajne postupke i njihove posljedice jest ono države članice na čijem državnom području su takvi postupci [otvoreni], a koja se u daljnjem tekstu navodi kao ‚država u kojoj je [otvoren stečajni postupak]’.

2. Pravom države u kojoj je [otvoren stečajni postupak] utvrđuju se uvjeti za pokretanje takvih postupaka, njihovo vođenje i njihovo okončanje. Posebno se utvrđuje sljedeće:

[...]

(m) pravila koja se odnose na ništavost, pobojnost i nemogućnost izvršenja pravnih radnji štetnih za sve vjerovnike.”

6 Članak 13. navedene uredbe, naslovljen „Štetne radnje”, glasi kako slijedi:

„Članak 4. stavak 2. točka (m) ne primjenjuje se kada osoba koja je imala korist od radnje štetne za vjerovnike dokaže da:

– je za navedenu radnju mjerodavno pravo države članice različite od one u kojoj je postupak [otvoren],

i

– u tom se slučaju te radnje ni na koji način ne smiju osporiti sukladno tom pravu.”

Uredba br. 593/2008

7 U skladu s člankom 16. Uredbe br. 593/2008:

„U svrhu općeg cilja ove Uredbe, odnosno pravne sigurnosti u području europskog pravosuđa, pravila koja se odnose na sukob zakona bi trebala biti jasno utvrdiva. Sudovi bi, međutim, trebali zadržati stupanj slobode odlučivanja o pravu koje je u najužoj vezi s određenom situacijom.”

8 Članak 12. te direktive, naslovljen „Opseg mjerodavnog prava”, u stavku 1. propisuje:

„Mjerodavno pravo za ugovor na temelju ove Uredbe posebno regulira:

[...]

(b) izvršenje [obveza koje predviđa];

[...]”

Glavni postupak i prethodno pitanje

9 Oeltrans Befrachtungsgesellschaft i Tankfracht GmbH društva su sa sjedištem u Njemačkoj. Pripadaju grupaciji Oeltrans.

- 10 E. A. Frerichs, s poslovnim nastanom u Nizozemskoj, i Tankfracht sklopili su ugovor o brodu za unutarnju plovidbu na temelju kojeg je potonji bio obvezan prvonavedenome platiti naknadu u visini od 8259,30 eura. Društvo Oeltrans Befrachtungsgesellschaft 9. studenoga 2010. isplatilo je E. A. Frerichsu iznos koji je društvo Tankfracht dugovalo u svrhu ispunjenja tog ugovora.
- 11 Amtsgericht Hamburg (Općinski sud u Hamburgu, Njemačka) 29. travnja 2011. otvorio je stečajni postupak protiv društva Oeltrans Befrachtungsgesellschaft. Prvotni stečajni upravitelj u tom postupku 21. prosinca 2014. nadležnom je sudu podnio tužbu radi povrata tog iznosa od 8259,30 eura i kamata na temelju poništenja radnji tog društva. Zbog propusta navedenog suda tužba je E. A. Frerichsu dostavljena tek u prosincu 2016. Od 25. ožujka 2016. ZM je stečajni upravitelj u navedenom postupku.
- 12 Budući da je tužba iz glavnog postupka uređena njemačkim pravom, Landgericht (Zemaljski sud, Njemačka) prihvatio je zahtjev stečajnog upravitelja.
- 13 Žalbeni sud preinačio je odluku Landgerichta (Zemaljski sud) prihvativši prigovor E. A. Frerichsa koji se temelji na zastari tužbe i odbacio navedeni zahtjev, također na temelju njemačkog prava.
- 14 ZM podnio je reviziju Bundesgerichtshofu (Savezni vrhovni sud, Njemačka), sudu koji je uputio zahtjev, kojom je tražio ponovnu uspostavu navedene odluke.
- 15 Prema mišljenju tog suda, ishod te revizije ovisi o tumačenju članka 13. Uredbe br. 1346/2000 i članka 12. stavka 1. točke (b) Uredbe br. 593/2008.
- 16 Naime, na temelju članka 4. stavka 2. druge rečenice točke (m) Uredbe br. 1346/2000, pravo države članice u kojoj se otvara stečajni postupak među ostalim određuje pravila koja se odnose na ništavost, pobjonost i nemogućnost izvršenja pravnih radnji štetnih za sve vjerovnike. Navedeni sud ističe da, s obzirom na to da je stečajni postupak protiv društva Oeltrans Befrachtungsgesellschaft otvoren u Njemačkoj, pitanje poništenja plaćanja iznosa od 8259,30 eura koje je to društvo izvršilo u korist E. A. Frerichsa prema tome bi trebalo ocjenjivati s obzirom na njemačko pravo i da, prema tom pravu, treba prihvatiti zahtjev koji mu je podnesen jer, protivno onomu što je smatrao žalbeni sud, sud koji je uputio zahtjev smatra da nije nastupila zastara za tužbu iz glavnog postupka.
- 17 Međutim, sud koji je uputio zahtjev navodi da se E. A. Frerichs poziva na primjenjivost članka 13. Uredbe br. 1346/2000, ističe da to plaćanje treba ocijeniti s obzirom na nizozemsko pravo i da je on podnio dokaze koji pokazuju da to pravo ni na koji način ne dopušta osporavanje navedenog plaćanja.
- 18 U tom pogledu taj sud smatra da je ugovor sklopljen između društva Tankfracht i E. A. Frerichsa, neovisno o njegovoj pravnoj kvalifikaciji, uređen nizozemskim pravom.
- 19 Međutim, navedeni sud smatra da pitanje je li prvi uvjet iz članka 13. Uredbe br. 1346/2000 – u skladu s kojim je za predmetnu štetnu radnju mjerodavno pravo države članice različite od države na području koje je otvoren stečajni postupak – ispunjen u sporu koji je pred njim pokrenut ovisi o pitanju je li i za plaćanje treće osobe, u ovom slučaju društva Oeltrans Befrachtungsgesellschaft, u svrhu podmirenja tražbine koju na temelju navedenog ugovora E. A. Frerichs ima prema društvu Tankfracht na temelju članka 12. stavka 1. točke (b) Uredbe br. 593/2008 također mjerodavno nizozemsko pravo.
- 20 U tim je uvjetima Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Trebali li članak 13. Uredbe [br. 1346/2000] i članak 12. stavak 1. točku (b) Uredbe [br. 593/2008] tumačiti na način da pravo koje se primjenjuje na ugovor na temelju potonje uredbe uređuje i plaćanje koje izvršava treća strana u svrhu ispunjenja ugovorne obveze plaćanja jedne od ugovornih strana?“

O prethodnom pitanju

- 21 Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 13. Uredbe br. 1346/2000 i članak 12. stavak 1. točku (b) Uredbe br. 593/2008 tumačiti na način da pravo koje se primjenjuje na ugovor na temelju potonje uredbe uređuje i plaćanje koje izvršava treća strana u svrhu ispunjenja ugovorne obveze plaćanja jedne od ugovornih strana ako se, u okviru stečajnog postupka, to plaćanje osporava kao radnja štetna za sve vjerovnike.
- 22 Najprije treba podsjetiti na to da članak 13. Uredbe br. 1346/2000 predviđa iznimku od općeg pravila iz članka 4. stavka 1. te uredbe u skladu s kojim je mjerodavno pravo za stečajni postupak i njegove posljedice pravo države članice na području koje je otvoren stečajni postupak (presuda od 16. travnja 2015., Lutz, C-557/13, EU:C:2015:227, t. 34.).
- 23 U skladu s člankom 13. navedene uredbe, njezin članak 4. stavak 2. točka (m) nije primjenjiv kada osoba koja je imala koristi od radnje štetne za sve vjerovnike dokaže da je za tu radnju mjerodavno pravo države članice različite od one u kojoj je stečajni postupak otvoren i da to pravo u tom slučaju ne omogućava nikakvo sredstvo za osporavanje te radnje.
- 24 Kao što je to navedeno u uvodnoj izjavi 24. Uredbe br. 1346/2000, ta iznimka kojoj je cilj zaštititi legitimna očekivanja i sigurnost pravnih radnji u državama članicama različitim od one u kojoj je otvoren stečajni postupak mora se usko tumačiti te njezin doseg ne smije prelaziti ono što je nužno za ostvarenje tog cilja (presuda od 15. listopada 2015., Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, t. 18. i navedena sudska praksa).
- 25 Kad je riječ o cilju članka 13. Uredbe br. 1346/2000, Sud je presudio da se njime nastoje zaštititi legitimna očekivanja osobe koja je imala koristi od radnje koja je bila štetna za sve vjerovnike na način da predviđa da će ta radnja i nakon otvaranja stečajnog postupka biti uređena pravom koje je na nju bilo primjenjivo u trenutku kada je poduzeta (presuda od 8. lipnja 2017., Vinyls Italia, C-54/16, EU:C:2017:433, t. 30. i navedena sudska praksa).
- 26 Sud je također presudio da članci 4. i 13. Uredbe br. 1346/2000 čine *lex specialis* u odnosu na Uredbu br. 593/2008 i da ih treba tumačiti s obzirom na ciljeve iz Uredbe br. 1346/2000 (presuda od 8. lipnja 2017., Vinyls Italia, C-54/16, EU:C:2017:433, t. 48. i navedena sudska praksa).
- 27 U ovom slučaju, budući da je stečajni postupak o kojem je riječ u glavnom postupku otvoren u Njemačkoj, pravo koje se primjenjuje na taj postupak i njegove učinke je, u skladu s člankom 4. stavkom 1. Uredbe br. 1346/2000, njemačko pravo.
- 28 Iz toga slijedi da, kao što je to naveo sud koji je uputio zahtjev, primjenom članka 4. stavka 2. druge rečenice točke (m) te uredbe – u skladu s kojim pravo države članice u kojoj se otvara stečajni postupak određuje, među ostalim, pravila koja se odnose na ništavost, pobojnost i nemogućnost izvršenja pravnih radnji štetnih za sve vjerovnike – pitanje poništenja plaćanja iznosa od 8259,30 eura koje je društvo Oeltrans Befrachtungsgesellschaft izvršilo u korist E. A. Frerichsa načelno treba ocjenjivati s obzirom na njemačko pravo.
- 29 Međutim, budući da je to plaćanje izvršeno u svrhu ispunjenja ugovorne obveze društva Tankfracht na osnovi ugovora sklopljenog s E. A. Frerichsom i da je taj ugovor uređen nizozemskim pravom, taj sud pita treba li smatrati da je za navedeno plaćanje, u svrhu primjene članka 13. Uredbe br. 1346/2000, također mjerodavno to pravo.
- 30 U tom pogledu valja podsjetiti na to da bi u skladu s uvodnom izjavom 23. te uredbe ona trebala propisivati jedinstvena pravila o sukobu zakona koja zamjenjuju, unutar njihovog područja primjene, nacionalna pravila međunarodnog privatnog prava.

- 31 Usto, treba navesti da u skladu s ciljevima članka 13. navedene uredbe, kako su navedeni u točki 25. ove presude, ugovorna strana koja je primila plaćanje u svrhu ispunjenja ugovora treba očekivati da pravo mjerodavno za taj ugovor također uređuje to plaćanje, uključujući nakon otvaranja stečajnog postupka.
- 32 Isto vrijedi u slučaju da navedeno plaćanje nije izvršio suugovaratelj te ugovorne strane nego treća osoba s obzirom na to da je za navedenu ugovornu stranu očito da predmetnim plaćanjem ta treća osoba namjerava izvršiti ugovornu obvezu plaćanja tog suugovaratelja. Tako, u tom slučaju, predmetna ugovorna strana također treba očekivati da čak i nakon otvaranja stečajnog postupka plaćanje o kojem je riječ bude uređeno pravom mjerodavnim za ugovor koje čini njegovu pravnu osnovu.
- 33 Naime, nije razumno tražiti od ugovorne strane koja je primila plaćanje koje je izvršila druga ugovorna strana ili treća strana ispunjenjem tog ugovora da predvidi eventualno otvaranje stečajnog postupka prema tom suugovaratelju ili trećoj strani i, prema potrebi, u kojoj će se državi članici to provesti.
- 34 Osim toga, kao što su to portugalska vlada i Europska komisija istaknule u svojim pisanim očitovanjima, tumačenje protivno članku 13. Uredbe br. 1346/2000 ugrozilo bi koristan učinak te odredbe i bilo bi protivno njezinoj svrsi odnosno omogućavanju odstupanja od općeg pravila predviđenog člankom 4. stavkom 1. te uredbe kako bi se, među ostalim, zaštitilo legitimno očekivanje korisnika radnji koje su štetne za sve vjerovnike jer bi njegova posljedica bila da su takva plaćanja trećih osoba uvijek uređena pravom države članice na području koje je stečajni postupak otvoren.
- 35 Naposljetku, tumačenje u skladu s kojim je, u svrhu primjene članka 13. Uredbe br. 1346/2000, pravo mjerodavno za izvršenje ugovorne obveze koju ispunjava suugovaratelj ili treća strana pravo koje uređuje ugovor iz kojeg proizlazi ta obveza potvrđeno je tekstom članka 12. stavka 1. točke (b) Uredbe br. 593/2008.
- 36 Naime, ta odredba predviđa da pravo mjerodavno za ugovor na temelju te uredbe među ostalim uređuje izvršenje obveza koje on predviđa.
- 37 Iz teksta navedene odredbe stoga proizlazi da je izvršenje ugovorne obveze plaćanja uređeno pravom mjerodavnim za ugovor koji čini pravnu osnovu te obveze.
- 38 Usto, kao što je to navedeno u uvodnoj izjavi 16. Uredbe br. 593/2008, pravila o sukobu zakona predviđena tom uredbom trebala bi pokazivati visok stupanj predvidljivosti kako bi doprinijela ostvarenju općeg cilja te uredbe odnosno pravnoj sigurnosti u području europskog pravosuđa.
- 39 Međutim, valja utvrditi da je tumačenje članka 13. Uredbe br. 1346/2000, prema kojem pravo mjerodavno za ugovor također uređuje izvršenje obveze koja proizlazi iz tog ugovora a koju ispunjava suugovaratelj ili treća strana, u skladu s tim ciljem pravne sigurnosti jer ono daje jamstvo da će čak i nakon otvaranja stečajnog postupka ta obveza biti uređena tim pravom.
- 40 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na postavljeno pitanje treba odgovoriti tako da članak 13. Uredbe br. 1346/2000 i članak 12. stavak 1. točku (b) Uredbe br. 593/2008 treba tumačiti na način da pravo mjerodavno za ugovor na temelju potonje uredbe također uređuje plaćanje koje treća strana izvršava u svrhu ispunjenja ugovorne obveze plaćanja jedne od ugovornih strana kad se, u okviru stečajnog postupka, to plaćanje osporava kao radnja štetna za sve vjerovnike.

Troškovi

- 41 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

Članak 13. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1346/2000 od 29. svibnja 2000. o stečajnom postupku i članak 12. stavak 1. točku (b) Uredbe (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) treba tumačiti na način da pravo mjerodavno za ugovor na temelju potonje uredbe također uređuje plaćanje koje treća strana izvršava u svrhu ispunjenja ugovorne obveze plaćanja jedne od ugovornih strana kad se, u okviru stečajnog postupka, to plaćanje osporava kao radnja štetna za sve vjerovnike.

Potpisi